

LA HISTÒRIA LOCAL A DEBAT

VICENT S. OLMOS / EVARIST CASELLES

És arriscat valorar un congrés d'història local. Segons que sembla, per un cert sector d'historiadors, el primer que hom hauria de fer és justificar el tema triat, com si la història local fos, per definició, una mena de subproducte de la història. I això, al nostre entendre, no hauria de ser així. No és el tema, el període o l'espai estudiats allò que posa en evidència la bondat o la mala qualitat d'un treball determinat d'història —o de qual-sevol altra disciplina—, com tampoc no ho ha de ser la joventut o la maduresa dels autors ni la seva adscripció o no a un departament universitari.

Estem convençuts que totes aquestes variables —i, encara, algunes altres— són refusables del tot i, també, extemporànies quan s'ha de criticar un treball científic. Per això, estem d'acord amb Pere Anguera —que presentà una ponència ben interessant i crítica— quan d'u que «en història, com en tot, l'únic que compta és l'obra ben feta i la qualitat no la dona l'àmbit estudiat sinó la forma amb què es fa; és a dir, en definitiva, el que compta és el resultat obtingut a partir de l'anàlisi rigorosa de la documentació consultada, i no l'espai argumental més o menys restringit». És cert que, sovint, els historiadors dels fenòmens locals no aconsegueixen reeixir en les seves investigacions, però no ho és menys que aquest, diguem-ne, fracàs sigui només d'ells. D'obres dolentes, metodològicament impaïbles, bibliogràficament

coixes i amb interpretacions peregrines se'n poden trobar a bastament, amb independència del tema o de l'àmbit tractats, o del *status* acadèmic de l'autor. En fi, del que es tracta és d'encertar-la a l'hora d'apostar per una determinada manera de fer la història, siguin quins siguin els temes o els marcs tractats.

EL CONGRÉS

Els dies 15 i 16 del propassat mes de novembre va tenir lloc al Pati Manning de la Casa de la Caritat de Barcelona el I Congrés Internacional d'Història Local de Catalunya, organitzat per L'AVENÇ i amb el patrocini de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona. No té res d'estrany que hagi estat L'AVENÇ l'amfitrió de la reunió.

La tradició de la revista, el seu predicament entre els historiadors i la seva trajectòria durant quasi quinze anys, com també l'interès pels treballs referits a la història local, cristal·litzats en els seus PLECS D'HISTÒRIA LOCAL (37 núms., des de febrer del 1986), l'avalen com a promotora indispensable d'una iniciativa com aquesta. El nombre d'inscrits i d'assistents (gairbé tres-centes persones de tot Catalunya) ja demostra l'encert de la convocatòria. Que l'esdeveniment transcendís l'àmbit del Principat és més discutible. Potser una mica més de publicitat de l'acte no hagués anat malament. L'objectiu dels organitzadors era —com deia el full de la convocatòria— «possibilitar un intercanvi d'experiències, reflexions teòrico-metodològiques i publicacions entre els diferents grups i individus vinculats a la investigació de la his-

Aspecte de la sala principal de conferències durant la sessió de les ponències internacionals; d'esquerra a dreta Pedro Ruiz, Clyde Binfield, Manfred Kossok, Borja de Riquer, Franco Andreucci i Joseba Aguirreazkuenaga. A la pàgina anterior, converses entre congressistes en el Pati Manning durant un interval de les sessions.

tòria local». Així, es van dur a terme tres sessions, amb diferents activitats simultànies.

El divendres al vespre va tenir lloc la sessió d'obertura, que comptà amb les ponències de Miquel Solé («L'«espai» en la història local i alternatives professionals»), de Pere Anguera («L'eclosió de la història local i la seva integració dins la història general de Catalunya») i de Ramon Alberch («La història local i el patrimoni documental»), a les quals seguiren dues comunicacions sobre història de Girona i els Arxius de l'Urgell.

El dissabte al matí es llegiren tres blocs de comunicacions agrupades sota els títols: «Història local i història general» (3), «Diverses aplicacions de la història local» (6) i «Patrimoni documental, publicacions i metodologia en la història local» (8). Simultàniament, hi va haver dues taules rodones, l'una sobre experiències i projectes, i l'altra sobre els centres d'estudi. Una demostració sobre l'aplicació de la informàtica en l'àmbit de la catalogació i un mercat de publicacions completaren les activitats de la sessió matinal. A la tarda, en la cloenda, es presentaren les ponències de Joseba Agirreazkuenaga (Universitat del País Basc), sobre la història local al País Basc; Franco Andreucci (Universitat de Pisa) féu la seva proposta d'estudis locals a partir del model de la Toscana; Clyde Binfield (Universitat de Sheffield) presentà una perspectiva de treball a partir de l'estudi de tres parròquies angleses; Manfred Kossok (Universitat de Leipzig) plantejà una perspectiva històrico-social de la història nacional front a la regional europea; i, finalment, Pedro Ruiz (Universitat de València) tornà a defensar la microhistòria front a la història local.

Vista la densitat temàtica del congrés, està bé, doncs, que s'hagi organitzat un encontre per posar en comú propostes de treball, idees i teories diverses. Però, tal vegada, ens atrevim a plantejar alguns dubtes en relació a l'enfocament de la convocatòria. En primer lloc, cal esmentar que els que van parlar no han estat els primers a fer-ho, ni l'esdeveniment ha estat el primer a organitzar-se. És veritat que a Catalunya no se n'havia organitzat cap d'internacio-

nal, però sí que s'havia fet a València —i no una vegada, sinó dues—, a Mallorca —quatre convocatòries—, o al País Basc. Així mateix, hi ha hagut reunions, com ara les de Girona i Perpinyà, i propostes de diferents historiadors que hi han reflexionat no fa tant de temps i que, en el congrés de Barcelona, no van ser esmentats ni una sola vegada.

Ponències com la de Miquel Solé i Sanabra, amb poca fonamentació argumental, adobada amb unes escadusseres referències a citacions de citacions, i poca cosa més, serviren per introduir el tema de la delimitació espacial en els treballs d'història local. I això per arribar a unes conclusions bastant extemporànies sobre les alternatives professionals d'uns historiadors que, per a Solé, donen «un perfil adequat per esdevenir "Enginyers Culturals" [...] en el si d'una societat que cada cop demana, mitjançant els agents culturals o els organismes públics i les entitats financeres, coneixements del passat col·lectiu». Per al ponent, a més, els centres d'estudis històrics locals «tenen també l'obligació professional i moral de vetllar perquè els recursos públics i privats, esmerçats en la difusió de la història garanteixin productes que responguin a una planificació general i que siguin d'una qualitat i rigor científica contrastada». Tota una declaració de *iupisme* cultural i de mercadeig neoliberal que, tal vegada, no era el lloc més adequat de fer.

Pierre Vilar, en un pròleg a Núria Sales, definia el veritable historiador com aquell que «revela problemes allà on no era costum descobrir-ne, i que, a partir de noves fonts o de noves combinacions de fonts conegudes, proposa solucions a aquests problemes o bé suggereix els mitjans per superar-los». Aquesta, ens sembla, és una definició encertada del treball de l'historiador, com també ens ho sembla, d'encertat, el treball de Núria Sales. No cal dir que s'ha de distingir entre una història local anacrònica, amb reminiscències del romanticisme del segle XIX i clarament conservadora i dogmàtica, i una altra, confeccionada per historiadors amb una formació adient, que, amb un bon suport documental i bibliogràfic, sap fer-se les

preguntes oportunes per esdevenir crítica i il·luminadora de la història general. I, cal dir-ho també, que respongui als interessos de la comunitat. Independentment que molts historiadors joves hagin trobat en les investigacions locals la manera de donar sortida a les seves aspiracions professionals, només això no explicaria l'embranchida d'aquesta mena d'estudis. Els anhels de la societat civil, les demandes del país front a la dictadura, primer, i front al desballestament nacional, després, són a la base d'aquest interès i una font important de preguntes que l'historiador actual vol respondre. I la història local és una bona manera de fer-ho, d'això n'estem segurs; a pesar de la possible manca de vitalitat actual que hi veu Pere Anguera (una visió sobre la qual caldria meditar). És des d'aquest punt de vista que ens semblaren interessants les aportacions dels ponents que clogueren l'acte, perquè ens poden servir per reflexionar una mica més sobre la història local que cal fer i aprendre d'altri. Així, a la taula rodona que tingué lloc l'últim dia, es plantejaren interessants observacions sobre una història local basca, que parteix de la seva pròpia tradició d'estudis etnogràfics, orals, etcètera, amb la incorporació de geògrafs i historiadors i que ha de servir —com va dir Joseba Agirreazkuenaga— per elaborar un nou discurs que aclareixi el propi passat i que trenqui amb els tòpics encunyats pels discursos positivistes del final del segle passat i el principi d'aquest. De la mateixa manera que una història regional —segons Franco Andreucci— ha de servir per desempallegar-se del llast estatal sense caure en la història de campanar, analitzant un espai funcional i partint de les seves pròpies vivències que, en l'exemple que exposà el professor italià, corresponen a la lluita antifeixista i a l'evolució posterior de la Toscana, com a conseqüència de la resistència —fonamentalment comunista i socialista— a partir de la Segona Guerra Mundial. O, com apuntà Clyde Binfield, una anàlisi de la vida i de les relacions socials i econòmiques a partir de l'estudi de les parròquies, que ens pot ajudar a entendre les diferències nacionals a la

Gran Bretanya. O bé, l'interès per apropar-se als fenòmens actuals que potencien les nacions front a l'estatisme vigent i que, com veiem, estan canviant inexorablement el mapa de l'Europa postaltiana, com suggerí Manfred Kossok. I, finalment, per reflexionar sobre si la història local és o no un mitjà vàlid per relacionar allò general amb allò particular, que apuntà Pedro Ruiz. Amb totes aquestes propostes hem de mostrar-nos, en principi, d'acord.

Si es tracta d'història local, regional o microhistòria ja és una altra qüestió. Per la nostra banda, estem convençuts que una via per a la historiografia catalana pot ser l'anàlisi dels fenòmens locals —sense que això sigui excoent de qualsevol altre mètode d'estudi—, el repte és assumir el nom d'«història local» per a aquesta nova història crítica, sense que això ens recordi, perquè no hi té res a veure, aquella altra història ancorada en el passat i, aquesta sí, de campanar. En definitiva, pensem que tenim una bona tradició i que durant els últims anys els estudis locals han demostrat la seva validesa, sense cap necessitat de recórrer a models o polèmiques foranes. És l'hora, doncs, de deixar de discutir sobre què és la història local i anar per feina. Treballar i fer que aquesta manera d'estudiar el passat entri amb totes les de la llei en els departaments universitaris és la millor opció ara com ara, ja que, com va dir Pere Anguera, «en bona part només pot trobar continuïtat de bracet amb la universitat».

HISTÒRIA LOCAL I CENTRES D'ESTUDI

Una altra qüestió d'interès, a la qual es dedicà una taula rodona, fou la dels centres d'història local. A la presentació del primer número dels PLECS D'HISTÒRIA LOCAL, ja hi havíem pogut llegir una bona declaració de principis en aquest sentit. El consell de redacció apostava per «facilitar la comunicació entre els investigadors de tot Catalunya, estimular la coordinació d'aquells qui treballen camps comuns, afavorir la difusió de les diverses experiències que els centres i altres institucions tirin endavant dins de les seves comunitats, i per descomptat, donar a conèixer a nivell nacional aquells treballs i experiències més notables». Que la vida de PLECS ha estat important per als centres d'estudi és innegable, però encara resta molta feina a fer per articular els distints centres de producció historiogràfica amb els historiadors en general. L'elaboració de catàlegs comuns de publicacions, com també d'inventaris dels fons arxivístics i documentals, d'arqueologia industrial, artístics, de la paraula i la imatge, etcètera, o aconseguir, mitjançant la coordinació entre historiadors i ensenyants, la projecció de la història local en els llibres de text i els ma-

terials didàctics destinats a les escoles i als instituts, entre d'altres moltes coses, són fites que han de tenir en compte aquests centres si és que volen incidir de veritat en la seva realitat més propera. I això només serà possible amb una bona coordinació entre tots —els de Catalunya i els de la resta dels territoris amb una història comuna, que massa vegades s'obliden. Com deia Antoni Gavaldà, cal mantenir la relació entre els centres del país i, a la fi, treballar de valent per assolir-ne l'harmonització. Uns PLECS amb entitat pròpia, independents de L'AVENÇ, i una institució d'abast nacional (a l'estil de la coordinadora que es va posar en marxa després del congrés de Lleida, que aplegà els centres d'estudi de parla catalana) que coordinés els esforços de tots, segur que serien un bon estímulo per aconseguir-ho.

En definitiva, cal valorar el Congrés com una fita important. Les sessions, no obstant això, foren una mica massa atapeïdes, amb la qual cosa els comunicants, en coincidir les seves intervencions amb taules rodones i d'altres activitats, quedaren una mica relegats. La iniciativa de muntar el mercat de publicacions fou ben interessant perquè permeté veure la gran quantitat de materials editats i el treball —almenys una part— que realitzen els centres d'estudi. Ara cal reflexionar i continuar en el camí emprès. Ben segur que amb iniciatives com aquesta, i amb el treball intrauniversitari i extrauniversitari, el futur de la història local serà llarg i fructífer.

Vicent S. Olmos i Tamarit
Historiador.
Evarist Caselles i Monjo
Historiador.

